

riu Aglí, a la ratlla del Fenolledès.

PRON. MOD.: *astàzèl* a Llançà, 1958 (XXII, 110b 19); *astàzèl* a Tauteüll, Ribesaltes i altres pobles veïns, i a la vila mateixa (enq. de 1960, xxv, 14-151), on a penes vaig notar algun occitanisme escadusser, però sí algunes tals ultracorrecions, en l'inf. més jove.

MENCIONS ANT. 959: «in com. Russilion., in villa Palleiajo --- loco q. v. Monte Nigro in alio loco ubi vocant *Stagello* --- in villa *Petra Calce* ---» (del cart. d'Elna, colle. Moreau IX, 75; 1 i *Hist. Lgd.* v, 514); al mateix es deu referir Salow (*Sprachge. Untschg. Lgd.-Ross.*, 245-6, datant-ho de 951); 1092 (en doc. id., *Hist. Lgd.* v, 1526); 1130: «Alberga de *Astaggell*» donacions que es donen junt amb *alberga de Pediano* (leg. *Pediliano = Pesillà*) a Sta. Maria de (la) *Grassa* (*Li. Fe. Ma.* I, 531.32); 1131: *Astegel* (*CoDoACA* IV, 8 o 90).

1257: «villas de Scto. Laurencio et de *Stagello*, qui sunt in Rossilione» (CCandi, *Misc. Hist. Cat.* I, 73); 1292, en docs. d'aquesta data l'*InvLC* troba de *Stagello* junt amb *Vingrau* i s. v. *Est*-, el mateix any amb les grafies *Stageil* i *Stagel*; 1310: *Estagel* (*RLR* x, 70.67); 1316: id. (*RLR* xxx, 275); 1359: *Estaquell*, cens ple de formes inexactes (*CoDoACA* XII, 126); 1384: de *Stagell* (*RLR* xvi, 22); 1390 (Alart, *RLR* vi, 377); i B. Soc. Agr. Pyr. Or. xi, 50); 1395: *Stagell* (Alart, *Doc. Gé. Hi.*, 29); 1396: *Stagell* (*CoDoACA* XII, 160); 1590: de *Stagell* (*RLR* LV, 87). *Villa --- Stagello*, en un doc. extractat, en lletra posterior a la de Carbonell (+ 1517) (*Li. Fe. Ma.* II, 368n. 2f., i p. xxviii).

Ponsich (*Top.* 40) hi afegeix *Estagell* a. 978; *Stagello* c. 1100, 1119, 1312, 1401, ecll. S. Vincentii de *Stagello* 1458, i alguns altres més tardans.

HOMÒNIMS. (1) Viver ['estanyol'] i Clot d'*astàzèl* cap dalt de l'aiguaiosa vall de Llo, a l'alta Cerdanya, vora la deu inicial del riu Segre (1959, xxiii, 37, 38, 39).

(2) Fontaine de *L'Estagelle*, cap amunt de la vall del riu Garvet, gros afl. dr. del Salat (que va a la Garona, a l'alt Coserans), te. Ercé, c^o Oust, a uns 15 k. de la frontera amb la vall pallaresa de Cardós.

(3) *Podium* de *Stagello* figura en doc. de 1183, acte de dedicació de l'esgl. de Porqueres (Alsies, *Ensaig Hist. sobre Banyoles*, p. 125), o sigui damunt l'estany de Banyoles i els altres estanyols que hi desaigien. (4) No crec que sigui el mateix un «loco vocato *Mont Stagell*» en doc. de 1292, que cita Alart en *InvLC*, s. v.; essent probablement ross. però diferent del nom de la vila en estudi, és més probable que coincideixi amb un nom que recullo viu a l'Albera: Puig dal *tàzèl* te. Albera, al NO. del Coll de l'Ullat (xxiv, 177), allà on ja es forma la vall que baixa cap a Montesquiu o Villalonga, a desaijar al Tec. Sens dubte un cas de deglutinació de l'antic art. *es* IPSE, com els aplegats supra, a prop de *Puny* < *Espuny*, en ape. a l'art. *Espunyola*. També aquí es deu tractar d'alguna deu, com en els anteriors, car és al que apunta el nom del contingu *L'Ullat* 'conjunt d'ullals o ulls d'aigua'.

ETIM. Ningú n'ha escrit res, almenys res seriós. Car no ho és (sovint no ho són gens els seus acudits) el que en diu Pere Vidal (*Guide des Pyr. Or.*, 476): «c'est 'demeure' ou 'résidence': *stare stragium* → *stagellum*»; desdenyant aqueix *st(r)agium* que hi empatolla (qui sap com), potser vol dir un dimin. d'*estatge*, derivat d'*estar* STARE, ço que almenys no manca de sentit comú semàntic; però ho rebutgem sense vacillar, no sols com a arbitrari localment, i derivat sense paral·lel entre els d'aquest mot, sinó per la concloent raó fonètica que no té *g*, sinó *z*, sons que no s'han confós mai en el Ross. ni n'he trobat cap cas en les enq. veïnes; i mai cap grafia amb *tg* o *tj* entre la vintena de mencions antigues que n'he recollit, des del S. IX.

Almenys no topàriem amb l'objecció fonètica partint del greco-ll. STADIUM mesura de distància, o cós per a curses. Però segons les normes leximòrfiques del llatí antic, un dim. d'això hauria estat **stadiolum*; a penes ha deixat res en romànic, fora d'escassos derivats italians, quasi sols dialectals del Nord i centre: *REW*, 8210; i també valdria aquí el retrat de l'arbitrarie-tat.

Balari (*Orig.* 19), a prop del de Banyoles, suggereix partir d'algun NP que no concreta; no seria de l'isolat *Staius* recollit per Schulze (1856), però sense família en el seu recull ni en cap altre (res, p. ex., en Skok). Més es podria especular sobre un algun nom germànic; almenys si recorriem el canvi de LD en *H*, tan estès en català, i també en els antropònims germànics; pensem en els formats amb l'arrel *AST*-, no rara (12 noms en Förstemann), però el documentat *Asthad* (col. 151) no serviria per la term., i és cert que els formats amb *-GILD* com a 2n. membre, són nombrosos (95 en Först.), però no se'n coneix un format amb *ASTI*-; el que hi ha és un *Stadgildis* (Först. 1358), però és un hapax del Políptic del fr. Irminon, S. VIII, format amb un primer membre ben rar *Stad*- (només 4 casos en Först.). Resta també arbitrari; més que més no havent-hi cap cas de *-lde* en la nombrosa documentació medieval de *Estagell* i el resultat corrent de *-LD* és molt més *-ud* o *-y*. En conjunt: increïble. Cap connexió possible amb el suís *Estavayer*, abans *-yel*, que J. U. Hubschmid deriva d'un gal **STAVAGIO*- 'edifici' (*VRom.* III, 126-8).

El que ens dóna una base objectiva és el fet que els 4 homònims constatats (i ja en part documentats des de ben antic), i tots ells situats a les comarques pirinenques, com el nostre, designen, amb curiosa insistència, un estanyol o lloc d'aigües o immediat a aquestes. Ara bé, també degué haver-n'hi un cap a *Estagell*, car Alart en l'*InvLC* cita un *Estampolig*, remetent a *Estagell*; no ho puc controlar: es devia extraïr aquest retall en l'*InvLC*, però bé deu ser un compost de *estany*: *Estany Polit*, mal llegit *Estan-Polig*, compost amb l'adj. *polit* o bé amb el nom *Polig* que estudiarem s. v.

I en efecte, és que *Estagell* està a la ribera mateixa de l'Aglí, i tocant a la seva confluència amb el riu *Verdoble* i el de Maurí: és evidentment un lloc on han d'abundar els bassals i estanyols.